

A MAGYAR NÉP MŰVÉSZETE. *

IRTA: MARGITAY ERNŐ.

AMIKOR az angol művészeknek díszítő motívum kellett, a természethez, meg az angol gyarmatok primitív művészetéhez fordultak. A németek összegyűjtötték Uj-Guinea ornamentikáját. Mi meg magyarok, a mások gyűjtésének átformált eredményén rágódtunk. Forgattuk, ameddig lehetett a reneszánsz dekoratív elemeit, ellátogattunk hulladékkért gazdag nemzetek művészeihez s támadt a szerzés módjának hasonmása: silányság, gyengeség, idegenség, mint dudva hetes eső után.

Most azután megjelenik egy könyv. Hogy mi a tartalma? Minden, mert maga az élet. Az az élet, amelyet Ruskin álmodott végig a pizai temető arkádjai alatt sétálva, amelyért a fanatikus Morris élete végéig küzdött. Az az élet, amely ideálja a kultúra minden harcosának. Csupa szín, vonalak finom játéka, harmónia és lélek. Csodálatos mesevilág, amely eldugott völgyhajlásokban, csörgedező patakok, kicsiny folyók partján, emberi hajlékokban oltárát emeli a nemzeti szépnek... kincset érő föld Kalotaszeg. Évszázadokon keresztül organikusan fejlődő művészet fészke, nekem olyasmí, mint a magyar nép lelkiismerete. Váddal teli lelkiismeret, amely arról beszél, hogy hosszú időn által alig akadt magyar ember, aki megértette, aki megérezte... Tapogatózva, dadogva gyötrődtünk s lábunk alatt aranyból volt a fövény. Emlékezem arra, hogy Walter Crane ujjongva élt ezen a vidéken néhány boldog órát. Az angol volt. A mi fiatal óriásainknak azonban más a törekvése, mert kérném szeretettel: a Studio, Deutsche Kunst und Dekoration járványa ragadós.

A kultuskormány támogatásával adódott ki az öt kötetből álló munka legelseje. A meg-

* A Magyar Nép Művészete. Első kötet. A kalotaszegi magyar nép művészete. Számos szakértő és művész közreműködésével írta: Malonyay Dezső. Budapest, Franklin-társulat kiadása. 1907.

írója Malonyay Dezső, aki kiváló művészek és szakemberek segítségével az egész mű szerkesztésére vállalkozott. Ahogy olvasgatom a kalotaszegi nép művészetének dicséretét, sorban megelevenednek előttem Korpos György Pál uram körösfői háza, dombtetőn épült templomok cifra tornya, templomozók színes, himes, festői tömege, irott varrottasok időtől fakult tökéletessége s a naív fantázia tengersok megnyilvánulása, amely arról beszél, hogy szép itt az élet, művészettel átítatott a gyalui havasok, Vlegyásza meg a Meszes környékén. Temetők süppedt talajában, ázsiai puszták levegőjében született virágbokrétság fejják állanak. Megdült már némelyik. Korhadt a rovás is rajta: Itt nyugszók egy szép virágszál, Márton Judit... Mi, modern europeer gentlemanek, csak márványobeliszsk alatt fogunk pihenni, amelyhez nincs a poézisnek semmi köze.

Ha megkérdéznék tőlem, hogy miből ítélem meg valamelyik nemzet kultúrfokát, azt mondanám, hogy a nemzeti talaj szeretete, a faji sajátságok feltékeny megőrzése, a régiekről való szeretetteljes emlékezés s a népművészet ápolása, továbbfejlesztése a bizonyíték. S ha arról kérdeznének, hogy van-e Magyarország ilyen szempontokból kultúrája, a magam fajtájának nem felelnék, idegennek becsületből hazudni volnék kénytelen. S hogy ez a megszegyenítő állapot szünőfélben van, adassék hála érte az annak idején törtetlen úton járó Huszka Józsefnek, aki gárdáját nevelte a magyarul érzőknek, meg a kormánysegítségnek, amely ime lehetővé teszi népművészetünk emlékeinek összegyűjtését. Emlékek? Igen, nagyrészt azok. Pártolás híján veszendőbe megy minden. A virágból kóro lesz, ha nem öntözik. És bizony, mondom, éppen ez a nép, amelyről a Malonyay megvesztegető pennája beszél, kizsarolódott ezerfelé. Úrféle, házaló csöcselék jó ideig belőle élt s mert arrafelé a népesség becsülettel, bizalommal kerül a világra, az „ügyes él-

FESTETT DÍSZÍTÉSŰ POLC, MAGYAR-GYERŐ VÁSÁRHELYRŐL.
LÁDA, B.-HUNYADRÓL, SÁRVÁSÁRRÓL; „ÖVEGES“, MAKÓRÓL.

SZEMELVÉNY MALONYAY DEZSŐ „A MAGYAR NÉP MŰVÉS ZETE“ CÍMŰ MŰVÉBŐL.

messég", amely újfajta találmány, zsákmányolta őket. Meg változott is az idő... A gyorsan élés öldösi apránként a kézimunkát, a szépséget, a vasút ontja magából a tucatarút, megdrágult minden. Ma verekedni kell a száraz kenyérért s a szükség letörli mindennek a hamvát. Éppen ideje volt a gyűjtésnek.

Ennek a könyvnek, mint minden kérdésnek, mindenesetre vannak hiányai. Ilyenekül ítélem az illusztrációk nagyrészenek lekicsinyített reprodukcióját, amely megnehezíti felhasználásukat. Ferde hatásában az akvarellek egyrészenek feketében való leadása, ahol a színek vízenyös szürke foltok tömegévé válnak. Valamivel több költséggel kikerülhető lett volna az illusztratív rész gyengesége. Ám kárpótlásul a színes műlapok egész tömege díszíti a kötetet s az írástudásnak olyan meleg közvetlensége ad hangulatot, amelynek ereje, magyarsága elfeledtetni az olvasóval a gyengeségeket. A magam részéről a tárgynak szeretete engesztel ki ezekért. Látszik, hogy művészberek rajongása hordta össze az anyagot, nagyképűség, fontoskodás, tudakosság nélkül. S ez különösen nálunk fontos, ahol minden művészeti, művelődési mozzanat egyebüttl elnyüttl kaptafára megy. Ahol a kagylósrákok magánrajza egész emberi életet lefoglal s ahol megmosolyogják azt az álmodó bolondot, aki hirdeti a magyarságnak mindennekre kiterjeszkedő jogát. Mondom, ennek a munkának összehordásához rajongás kellett s az akadémiai tagok teljes abszenciája. Ez a rajongás nem kereste az ó-frank házrendszer jellegzetességét, az oláh díszítő elemek keveredését, még arra se volt kíváncsi, hogy mit

szól mindezekhez a tudomány. Jól tette. Mert én úgy tudom, hogy tudományos tételek megoldódnak, igazságok hazugsággá válnak, egy azonban örök: a művészet, amely virágos szőnyeggel borítja be az élet, a rideg tudás szürkeségét. Nekünk melegre, napfényre van szükségünk és ezt illúziók adják, álmok, a képzelet játéka és szeretet. A szeretetnek az a mértéke, amelylyel Kalotaszeg ragaszkodik eleinek művészeti hagyományaihoz.

Mi pedig, az élet szépségeivel foglalkozók, tanulhatunk belőle. Elsősorban azt, hogy a magunk talajában csak a magunk növénye élhet. Másodsorban azt, hogy évszázados művészet is fejlődésképes, ha rendületlen hittel dolgozunk a továbbépítésén. És semmiképpen se szükséges a nyugati nagyok epigonjainak lenni. Nem. Ennek a földnek a románcát Napkelet adta s annak a kései ragyogása ihlette meg a Magyar Nép Művészete gárdáját. Az a kelet, amely bearanyozta a velencések kupoláit s amely opálos tengeren úszó genovai bárkákkal belopózott messzire, nagyon messzire. Amelynek művészetét Tarist arabs vitézei damaszkuszi pengével vitték Ibéria hegyei közé, hogy legyen Granadában Alhambra, Szevillában Alkazár.

Csak gyenge népnek vakítja meg szemét kelő nap fénye. Forduljunk felé. Nagyon egyedül állunk, erősítsük meg hát a pozíciót. Dolgozzon, gyűjtsön mindenki tehetsége szerint, hogy mire eltűnik a népnek primitívtségében nagy művészete, álljon a helyébe nem egy könyv, de a drágaságok egész tára, az újjászületett magyar művészet monumentuma. Az első lépés — hál' Isten — megtörtént.

